

Tepelloze activisten

Filosofo Marjolein de Boer over tepelloze activisten op Facebook

'My body belongs to me'. Dat staat op het bovenlijf van een van de naakte vrouwen die zich op **Facebook** solidair tonen met de Tunesische Amina Tyler, die is ondergedoken nadat zij topless actievoerde tegen vrouwenonderdrukking. Maar op Facebook zijn de tepels van de vrouwen weggeretoucheerd, wat de vraag oproept of hun lichaam hun werkelijk toebehoort. Hier botsen twee opvattingen over de lichamelijke integriteit van het vrouwenlichaam, zegt filosofe Marjolein de Boer, die aan Maastricht University promoveert op de representatie van vrouwenlichamen.

Om welke twee opvattingen van lichamelijke integriteit gaat het volgens u? Marjolein de Boer: 'De ervaring van lichamelijke integriteit in het algemeen betekent zoveel als een ervaring van "heelheid" of "intactheid". Volgens de eerste opvatting moet het vrouwenlichaam glad en slank zijn. Geen puistjes, geen beharing, behalve op het hoofd, geen rimpels. Het vrouwenlichaam is dan iets wat bewerkt moet worden. Je ziet dit ideaal in porno, vrouwenbladen, de mode. Opmerkelijk genoeg keert het ook terug op Facebook. Sommige van de activistes staan in de verleidelijke poses die je ook in een bepaald soort bladen tegenkomt. Daarbij zijn ze bijna allemaal slank, met stevige borsten, niet oud, niet lelijk. De tepels retoucheren maakt hun lichamen nog gladder.'

'Dan heerst in onze samenleving nog een ander ideaal, dat van intact of ongeschonden zijn. Volgens deze opvatting maakt de tepels weghalen juist inbreuk op de lichamelijke integriteit.'

Speelt niet nog een andere opvatting mee, dat de vrouwen hun eigen lichamelijke integriteit schenden door publiekelijk hun borsten te tonen? Of de lichamelijke integriteit van degenen die Facebook bekijken? *NRC Handelsblad* schreef dat Facebook zich beroept op zijn 'verantwoordelijkheid voor onze deels minderjarige gebruikers'. Is het retoucheren van de tepels geen poging om die schendingen te neutraliseren?

'Het heeft wel iets met lichamelijke integriteit te maken. Je zou hier kunnen zeggen dat het vrouwenlichaam geobjectiveerd wordt. Dat geldt altijd al, dat je lichaam ook een object is. De filosoof Edmund Husserl onderscheidde twee manieren om naar het lichaam te kijken: als *Leib* en als *Körper*, als subject en als object. Die dubbelheid zit al in onze ervaring van ons eigen lichaam. Ik kan met mijn hand over mijn lichaam gaan en voelen dat deze hand zweterig is. Dan ervaar ik mijn hand als object, als een ding dat je hebt. Tegelijk voel ik dat ik aangeraakt word. Dan ervaar je je lichaam als subject, als iets dat je bent. Een ervaring van heelheid, van lichamelijke integriteit, is dan dat je een lichaam hebt dat je bent. In die ervaring van mijn eigen lichaam zit dus al eigenheid en vreemdheid besloten. In onze cultuur speelt die vreemdheid van het vrouwenlichaam wellicht meer doordat we deze veel meer als een object zien dan het mannenlichaam.'

Is het gezien het verschil tussen het mannen- en het vrouwenlichaam niet opmerkelijk om bij vrouwen de tepels weg te halen? Daarin zit nu niet direct het belangrijkste onderscheid tussen de mannen- en de vrouwenborst – mannen hebben ook tepels. 'Maar vrouwentepels hebben in onze cultuur een andere betekenis. Zo zijn ze het object van seksueel verlangen. Er wordt ook gezegd dat het voor een vrouw veel opwindender is als iemand haar tepels aanraakt dan voor een man – al geldt dat niet voor alle vrouwen en mannen.'

U vindt het dus een logische stap om de tepels te retoucheren, en zo de seksuele lading van deze foto's te neutraliseren?

'Dat klinkt alsof ik het goedkeur. Ik probeer het alleen vanuit culturele representaties van het vrouwenlichaam te begrijpen. Neem Barbie, die heeft geen tepels. Waarom? Omdat de pop kinderspeelgoed is en dus een aseksueel object moet zijn. Dat kan kennelijk door haar wél borsten en géén tepels te geven.'

'Ik denk dat de vrouwentepels ook wegmoeten vanwege de afschuw van wat de Frans-Bulgaarse denkster Julia Kristeva het abjecte noemt, dat wat onze sociale orde uitbant in haar verlangen naar zuiverheid. Vrouwentepels zijn dan abject omdat ze staan voor het zogen. Ze zijn lichaamsopeningen waaruit vocht naar buiten komt, en dat wekt weerzin op. De sociale normen tolereren dat niet altijd.'

'Je ziet dat die normen ook doorwerken op Facebook. In de jaren negentig dachten feministen dat de sociale media vrouwen zouden bevrijden. Ze hadden utopische verwachtingen, zagen internet als een onbelichaamde wereld, waar het vrouwenlichaam dus niet onderdrukt kon worden. Nu zie je bijna het omgekeerde. Vrouwen kunnen zich met ontbloot bovenlijf tonen, maar alleen volgens de conventie van Facebook. Is dat erg? Ja, het zou mooier zijn als deze vrouwen op dezelfde manier als mannen worden afgebeeld. Dus met tepels. Tegelijk komt in mijn eigen onderzoek ook naar voren dat normenbevestigend gedrag voor vrouwen emancipatoir kan zijn. Kijk naar de zangeres Beyoncé. Minirok. Wulpse bewegingen. Toch ervaren sommige vrouwen haar als een bevrijdend rolmodel. Bovendien maken de Facebookfoto's duidelijk dat er iets schuurt. Daar moet kritisch over worden nagedacht.'

Maarten Meester

Filosofie Magazine: April 2013

www.filosofie.nl